

De mantel van Sint Maarten

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

Schriftlezing Oude Testament: Genesis 3, 20-24

Schriftlezing Brieven: Galaten 3, 26-29

Schriftlezing Evangelie: Lukas 3, 10-14

Inleiding

Het jaarthema van de Regenboogkerk is: Allemaal heiligen. Vandaag moet het natuurlijk over Sint Maarten gaan. Vrijdag was het 10 november, de nationale dag van de mantelzorg, waarop mantelzorgers in het zonnetje worden gezet. Dat kunnen familieleden zijn, of vrienden, burens, bekenden die belangeloos omzien naar iemand die dat nodig heeft. Het is een goed gekozen datum. Gisteren was het 11 november. Wie in Hilversum woont kent het kinderlied '11 november is de dag, dat mijn lichtje schijnen mag' en nog altijd zijn er kinderen die de oude traditie volhouden om met de lampion in de hand te gaan bedelen, een liedje bij de deur te zingen en dan een snoepje krijgen. Hoe lang gaat dat nog duren? Wat kunnen we meegeven aan kinderen, aan tradities, aan verhalen? Wat zullen dergelijke vormen in de toekomst betekenen? Waar staat de kerk in dit verband? Sint Maarten heeft ons iets wezenlijks te vertellen. Het thema is: De mantel van Sint Maarten.

Gemeente van Christus, de hongerigen voeden, de dorstigen te drinken geven, de naakten kleden, de vreemdelingen onderdak bieden, de zieken verzorgen en de gevangenen bezoeken en waar mogelijk bevrijden, en de doden begraven, dat zijn de zeven goede werken. Het is vanouds de opdracht aan iedere gelovige om zich daarvoor belangeloos in te zetten. Dat is dus niet om een wit voetje te halen bij God of om in de hemel te komen. Wat je doet voor je onaanzienlijke medemens, doe je voor Christus, van harte en zonder hoop op een terugbetaling. Op een andere plaats in de bijbel identificeert Jezus zich met de mens in nood.¹ In de aandacht voor die mens is het dat hij belooft zich te laten vinden. Dus als wij hem soms kwijt zijn, of niet meer weten waar in deze wereld er iets van het koninkrijk van God kan worden herkend, krijgen wij hier een belangrijke aanwijzing.

In de Joodse traditie is het God zelf die mensen voorgaat in barmhartigheid.² Bij ieder van die goede werken is er een verhaal waarbij God zelf het is die doet, wat hij van mensen verwacht. In het geval van het kleden van de naakten, gaat het over het kleden van Adam en Eva. In de paradijsmythe wordt beschreven hoe de mens door eigen toedoen

onbeschermd in de wereld staat. Het is een diepe duiding waarin het Jodendom heeft onderkend dat het statische van een gelukkig leven in een volmaakte tuin niet samengaat met de geschiedenis waarin mensen kennis hebben van niet alleen goed, maar ook kwaad en voortdurend keuzes zullen moeten maken. Wij leven in een dynamische wereld vol van ontwikkeling. Daarin gaat veel goed, maar ook heel veel is er dat niet goed gaat. Dat resulteert in kwetsbaarheid. Het leven is voortdurend in gevaar. Maar God blijft de barmhartige. In God vindt de mens bescherming. God bekleedt zijn mensen in waarheid en liefde en schenkt hen aan elkaar.

Het mooie vind ik dat je niet bij voorbaat gelovig hoeft te zijn om de kern van de boodschap die hier wordt verkondigd te kunnen begrijpen. Het omzien naar de mens die iets tekort komt is een appèl op allen tot medemenselijkheid. Dat volgens de bijbel juist in dit *humanum*, in deze, voor iedereen te begrijpen, medemenselijkheid, God kan worden gevonden, opent ons de ogen voor een groot geheim. Tegelijk wordt een belangrijk misverstand opgehelderd. De fundamentele tegenstelling is niet die tussen gelovigen en ongelovigen. Waar het op het scherpst van de snede om gaat, is de vraag of je bereid bent tot barmhartigheid. Anders gezegd: Kun je je bij de nood van een naaste laten raken in je hart?

Het is vandaag 12 november 2017: gisteren was het de dag van Sint Maarten. Hij is een van de belangrijkste heiligen van de kerk, beschermer van armen en soldaten en ook van kinderen.³ Hij leefde in de 4e eeuw. Zo heel precies en historisch weten we weinig van hem, maar er zijn vele verhalen aan zijn naam verbonden. Maarten kwam in contact met het christelijk geloof, raakte overtuigd en had zich voorgenomen zich te laten dopen. In de periode dat hij bezig was zich voor te bereiden op zijn doop was hij nog steeds officier in het leger en voortdurend vroeg hij zich af wat de Heer van hem wilde. Hij had gehoord dat Jezus van zijn volgelingen vroeg om te zien naar mensen in nood om hen te laten delen in hun zegeningen. Hij hoorde het verhaal van Johannes de Doper die van alle luxe afstand nam om te leven in de wildernis en antwoordde op de vraag 'Wat moeten we doen?': 'Wie twee stel onderkleden heeft, moet delen met wie er geen heeft, en wie eten heeft moet hetzelfde doen.'⁴

Maarten deed in deze tijd dienst als officier in het Romeinse leger dat zich bij de stad Amiens in Gallië, nu Noord-Frankrijk, bevond. Het verhaal is dat hij al veel had weggegeven, toen hij zich eens met zijn soldaten bij de poort van de stad bevond. Het was die dag bitter koud. Op dat moment kwam hun een schaars geklede bedelaar tegemoet. Niemand sloeg acht op de man. Eigenlijk had Maarten niets meer over om nog weg te geven en eerst wilde ook hij de bedelaar passeren, maar in een impuls wendde hij zijn paard, ontdeed zich van zijn mantel en scheurde de mantel die hij aanhad met zijn zwaard door midden. Prompt schonk Maarten de helft aan de verbaasde bedelaar. Omdat Maarten zelf er nu in een halve mantel wel vreemd uit zag en zijn onderkleed eronder uitstak, werd hij door sommige omstanders bespot, maar, zo schrijft Sulpitius de hagiograaf van Maarten, anderen slaakten een zucht, omdat zij niets hadden gedaan, terwijl zij veel rijker waren dan Maarten.

Die nacht, zo gaat het verhaal verder, droomde Maarten van Jezus die nu zelf de halve mantel droeg die hij had weggegeven. En Maarten hoorde dat Jezus zei tegen de engelen: 'Hier is Maarten, die nog maar een catechumeen is,' dat wil zeggen: hij is nog niet gedoopt, 'maar hij heeft mij gekleed.' Toen Maarten wakker werd, zo vertelt de legende, zag hij tot zijn stomme verbazing dat zijn mantel weer heel was. Deze mantel vond later een plaats in de reliekencollectie van de Frankische koningen. De bewaker van de mantel, de Cappa Sancti Martini werd 'kapelaan' genoemd (*chaplain*) en dat is nog steeds herkenbaar in het woord 'kapel'. Het half witte, half rode wapenschild van de stad Utrecht, waar Maarten de beschermheilige van werd, symboliseert de halve mantel van Maarten en zijn witte onderkleed, waar zo om werd gelachen. Hierin leeft het verhaal dat een opdracht aan iedere gelovige is geworden, nog altijd voort.

Laten wij verhalen van liefde koesteren, binnen en buiten de bijbel. Laten wij aan kinderen voorlezen en voorleven waar het ten diepste om gaat. Laten wij, in een wereld waarin materiële rijkdom zo belangrijk wordt gevonden, de geestelijke rijkdom niet vergeten en leren van de kinderen wat het is om eenvoudigweg

te vertrouwen en binnen te gaan in het Koninkrijk van God.

Maarten was de eerste mantelzorger. Iedereen die zorg wil dragen voor anderen die dat nodig hebben, mag zich aan hem spiegelen. Dat geldt vandaag in het bijzonder voor de ouders die hun kind laten dopen, maar ook voor de doopgetuigen, ja voor ons allemaal die vandaag rondom de doopvont staan. Door de doop zijn wij één met Christus. In de woorden van de apostel Paulus is het zo dat wij ons door de doop 'met Christus hebben omkleed'. De bescherming van God voor Adam en Eva, gesymboliseerd in het verhaal dat hij hen kleedt, mag op ons allemaal betrokken worden. Zo verschillend als wij kunnen zijn, wij zijn gelijkwaardig als kinderen voor zijn aangezicht en mogen elkaar daarop aanspreken.

Daarbij kan het er niet om gaan mensen onnodig van je afhankelijk te maken. Ook kinderen worden niet echt geholpen, door ze alleen maar uit de wind te houden. Een vogel leert alleen te vliegen met een open kooi. Loslaten begint bij de geboorte. Het doel van ouders mag zijn dat de capaciteiten van de kinderen voor zichzelf te zorgen optimaal worden ontwikkeld. Maar niemand van ons is altijd sterk. En net zo goed als die eerste kwetsbare fase van een baby sterke gevoelens van koesteren en zorg bij ons oproept, zo kunnen er ook op andere momenten, met name in de laatste fase, perioden zijn, waarin de mantelzorg niet gemist kan worden. In de kerk leren wij het van elkaar het leven als een eenheid te zijn, onvoorstelbaar kostbaar, iedere stap van de weg. Wij worden geroepen goed op te letten en mantelzorgers voor elkaar te zijn, in de naam van God. Amen.

Uitzending en zegen

Wanneer u vanhier gaat, weet het gezegende mensen te zijn. Wij zijn elkaar tot bescherming gesteld, niet om elkaar te beklemmen, maar om elkaar in de ruimte te zetten, de scheppingsruimte van God. De genade van Jezus Christus, de liefde van God, de gemeenschap van de heilige Geest is met jullie allen.

Noten

¹Matteüs 25, 31-46.

²Strack, H.L., und P. Billerbeck, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch*, I, *Das Evangelium nach Matthäus*, München 1922, 372-373.

³Donaldson, Chr., *Martinus van Tours. Een biografie*, Hilversum 1987.

⁴Lucas 3,11.

Figuur 1: Sint Maarten